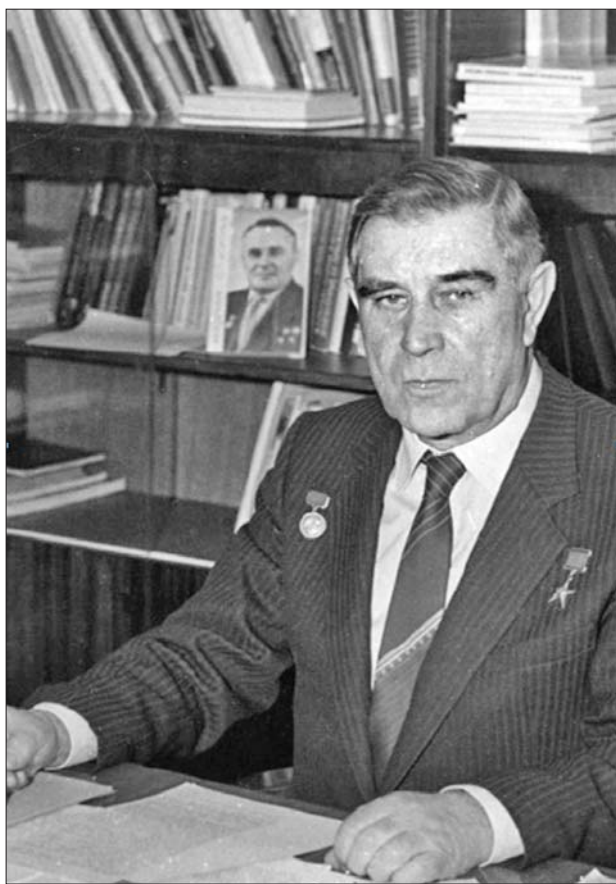

До 100-річчя від дня народження академіка НАН України В. С. БУДНИКА

24 червня 2013 р. виповнилося 100 років від дня народження видатного вченого-механіка, патріарха династії Будників-ракетників, академіка НАН України, доктора технічних наук, професора, заслуженого діяча науки України, Героя Соціалістичної Праці, Лауреата Ленінської премії та Премії імені М. К. Янгеля, Почесного

працівника космічної галузі України, Почесного громадянина м. Дніпропетровськ, Василя Сергійовича БУДНИКА.

Народився В. С. Будник у райцентрі Семівка Чернігівської області, в сім'ї дільничного агронома. Після завершення у 1940 році з відзнакою навчання в Московському авіаційному інституті за спеціальністю інженера-механіка з озброєння літаків він працював конструктором, начальником групи в КБ ім. Ільюшина до 1946 року.

З вересня 1946 року до 1951 року працював у НДІ-88 над розробленням першої радянської балістичної ракети дальньої дії Р-1. У цьому науково-дослідному інституті В. С. Будник був заступником С. П. Корольова та одночасно очолював конструкторське бюро, яке займалось загальними видами, компонованням рушіїв, трубопроводів, приладів, датчиків, паливних ємностей, а також міцністю та головними частинами ракет. Після успішного прийняття Р-1 на озброєння вищим керівництвом країни було прийняте рішення про розгортання серійного виробництва таких ракет у Дніпропетровську. Головним конструктором Конструкторського бюро нового ракетного заводу став В. С. Будник. Під його орудою був створений ескізний проект нової ракети, що істотно відрізнялась від Р-1 Корольова як за компонентами палива, так і системою керування. Для впровадження нової ракетної техніки у виробництво у 1954 році В. С. Будник виступив ініціатором створення особливого конструкторського бюро (нині — КБ «Південне»). Головним конструктором цього ОКБ був

призначений М. К. Янгель, а В. С. Будник став його першим заступником.

У КБ «Південне» В. С. Будник пропрацював 17 років, за які воно перетворилося у провідне конструкторське бюро країни з розробки балістичних ракет і ракетно-космічних комплексів, що стали основою для утворених у грудні 1959 року Ракетних військ стратегічного призначення Радянської Армії (ракета Р-12). Починаючи від першої самостійної ракети Р-12, та завершуючи космічними носіями: супутниками ДС-1, ДС-2 (дніпропетровські супутники), а також першим супутником серії «Космос», за безпосередньої участі В. С. Будника були розроблені стратегічні ракети середньої дальності, перша у світі міжконтинентальна ракета важкого класу, найпотужніша бойова ракета із розділюваними головними частинами, рухомий ракетний комплекс на базі твердопаливної ракети, ракета з принципово новим типом старту із шахтної пускової установки.

В. С. Будник був одним із головних розробників науково-технічної схеми «мінометного старту», брав активну участь у розв'язанні теоретично-практичної задачі про розділення головних частин балістичної ракети.

У 1952 році В. С. Будник став одним із засновників створення фізико-технічного факультету Дніпропетровського державного університету (нині — Дніпропетровського національного університету України імені О. Гончара). У травні 1960 р. успішно захистив докторську дисертацію з напрямку нової техніки (технічні науки), а у 1962 році був затверджений у вченому званні професора на кафедрі № 1 спеціального факультету ДДУ.

Оригінальні фундаментальні підходи до вирішення складних науково-технічних задач, спрямованих на підвищення точності конструювання ракетної техніки, а також планомірна копітка наукова, науково-педагогічна, науково-організаційна діяльність стали визначальними у становленні Василя Будника вже як провідного вченого-фахівця, відомого дослідника у сфері ракетно-космічної техніки. В червні 1964 р. В. С. Будник був обраний членом-кореспондентом АН УРСР за спеціальністю «Механіка».

Наприкінці 1967 року В. С. Будник був обраний дійсним членом АН УРСР за спеціальністю «Механіка, машинобудування». Входив до складу наукових та спеціалізованих вчених рад, очолював в академії наук України секцію наукової ради «Загальна механіка».

З 1972 року Василь Будник працював заступником керівника Дніпропетровського відділення Інституту механіки АН УРСР, де створив сектор ракетно-космічного спрямування та відділ комплексних досліджень літальних апаратів. Після реорганізації відділення в окремих Інститут технічної механіки АН України (нині — Інститут технічної механіки НАН України та ДКА України) в 1980 році став заступником директора цього Інституту та одночасно очолював відділ комплексних досліджень літальних апаратів. Не залишав він й професорсько-викладацької діяльності у Дніпропетровському університеті, де викладав курс навчальних дисциплін «Конструкція та проектування» на фізико-технічному факультеті. За заслуги у розвитку технічної механіки та підготовці наукових кадрів у 1983 році йому було присвоєно звання заслуженого діяча науки України.

Василь Будник був видатним вченим-механіком, одним із творців і наукових лідерів принципово нового напрямку в галузі ракетної техніки. Ним були розв'язані наукові проблеми динаміки руху, статичної і динамічної міцності, надійності конструкцій та інших розділів механіки. Основна наукова діяльність Василя Сергійовича Будника була спрямована на створення і вдосконалення теоретичних і експериментальних основ проектування, конструювання та експлуатації ракетних виробів. Під керівництвом В. С. Будника провадилися роботи з проектування оптимальних ракетно-космічних систем, математичних моделей рідинних та твердопаливних ракет, створено основні принципи і розрахункові модулі систем автоматичного проектування для етапу проектно-дослідницьких робіт.

Результати наукових досліджень, проведених особисто академіком Василем Сергійовичем Будником чи під його орудою, знайшли відображення у 265 статтях, 4 монографіях та 36 винаходах. Отримані ним наукові результати зна-

йшли широке застосування в ДКБ «Південне» та інших наукових і проектно-конструкторських установах. Весь творчий здобуток В. С. Будника став підґрунтям вже його власної наукової школи — з оптимального проектування ракетно-космічних систем. Серед учнів створеної ним наукової школи — 4 доктори і 15 кандидатів наук.

До останніх днів свого непересічного життя академік НАН України, Василь Сергійович Будник не припиняв активної наукової та громадської діяльності. Зокрема, брав участь у розробленні та обґрунтуванні пропозицій щодо раціонального використання потенціалу і досягнень ракетно-космічної галузі для підвищення її ефективності на теренах незалежної України. З метою розв'язання актуальних завдань підвищення ефективності використання високотехнологічних галузей як базових для розвитку сучасної економіки України Будник виступав ініціатором використання вже апробованих технологій з ракетно-космічної галузі. Зокрема, ним було запропоновано низку заходів до загальнодержавних програм розроблення способів та пристроїв, призначених для підвищення

ефективності боротьби з наслідками техногенних катастроф, у тому числі для попередження і гасіння високоенергетичних пожеж у місцях видобутку і збереження газу і нафтопродуктів; для попередження та ліквідації пожеж лісових і степових масивів.

За свою багаторічну наукову та виробничу діяльність Василь Сергійович Будник був нагороджений багатьма високими державними нагородами. Він — Герой Соціалістичної Праці, кавалер двох орденів Трудового Червоного Прапора, двох орденів Леніна, ордена Ярослава Мудрого V ступеня.

Серце видатного українця, патріарха ракетно-космічної галузі України, становленню і розвитку якої він віддав понад 50 років свого життя, зупинилось 8 березня 2007 року. Похований Василь Сергійович Будник у місті Дніпропетровську. У місті, яке уславив він своїми виробничими та науковими звитягами, яке завдячує йому своїм бурхливим розквітом через створення ним основ потужної ракетно-космічної галузі, а він йому — за реалізацію всіх своїх життєвих планів.

Сергій Бублик